

Odbor lidských práv a ochrany menšin

Č.j.: 47078-2025-UVCR

Zápis ze zasedání Rady vlády pro paměťovou agendu

dne 11. listopadu 2025 od 13 hod.

Zasedání proběhlo v prezenční formě

Přítomné členky a členové občanské a odborné veřejnosti a akademické obce:

Bouška Tomáš, Kozumplíková Milena, Pánek Petr, Rendek Peter, Roubalová Kostlánová Věra, Spurný Matěj, Strachota Karel, Stránská Anna.

Přítomné zástupkyně a zástupci státní správy nebo jiných institucí:

Brůha Petr (pověřen k zastupování Michala Lukeše), Doležal Daniel (pověřen k zastupování Petra Vokáče), Jelínek Martin (pověřen k zastupování Jana Holovského) Machanec Tomáš (MPSV), Nedvědický Kamil (ÚSTR, pověřen k zastupování Ladislava Kudrny), Šimáčková Laurenčíková Klára (zmocněnkyně vlády pro lidská práva, místopředsdkyně Rady), Urbánek Miroslav (ABS), Velčovský Václav (MŠMT),

Nepřítomné členky a nepřítomní členové:

Fiala Petr (předseda vlády ČR, předseda Rady), Fojtíková Petra (vedoucí Úřadu vlády), Havlůjová Gabriela, Holovský Jan (MK), Knížek Aleš (VHÚ), Kopecký Lukáš, Kudrna Ladislav (ÚSTR), Lukeš Michal (Národní muzeum), Robert Speychal (MO) Vojáček Milan (Národní archiv), Vokáč Petr (MV).

Hostky a hosté:

Barra Mario (Ústav památkové péče FA ČVUT), Efler Tomáš (Ústav památkové péče FA ČVUT), Hodek Viktor (MS), Kroupová Zuzana (Knihovna Václava Havla), Mejstřík Martin, Růžička Daniel (Česká televize), Slavičková Pavlína (spolek Díky, že můžem)

Sekretariát Rady:

Červená Mahulena, Kameníková Eva, Štefek Martin, Tlustá Lia, Zeman Pavel.

1. Zahájení

Místopředsedkyně Rady K. Š. Laurenčíková zahájila zasedání a ve svém úvodním vystoupení informovala o uskutečněných akcích sekretariátu. Následně tajemník Rady ověřil usnášeníschopnost. Rada poté schválila navržený program zasedání.

Schválený program zasedání:

1. Zahájení
2. Evropský den památky obětí všech totalitních a autoritářských režimů
3. Možnosti využití existujících významných dnů k osvětě a důstojné připomínce
4. Problematika sovětských symbolů v ČR
5. Výstup z pracovní skupiny ke vzdělávání o soudobých dějinách
6. Možnosti dlouhodobého a pevného zakotvení tématu paměťové agendy
7. Výstup z neformální pracovní skupiny k ochraně míst paměti
8. Vyrovnání se s komunistickou minulostí – 15 bodů
9. „Oni byli první“ a význam připomínky sovětských represí vůči ruským emigrantům
10. Výstup z neformální pracovní skupiny k odškodnění romského holocaustu
11. Různé

HLASOVÁNÍ O PROGRAMU

PRO	ZDRŽEL SE	PROTI
16	0	0

2. Evropský den památky obětí všech totalitních a autoritářských režimů

K. Š. Laurenčíková zahájila projednávání návrhu na zařazení Evropského dne památky obětí všech totalitních a autoritářských režimů mezi významné dny v ČR. Návrh tohoto usnesení s odůvodněním byl členům Rady předem rozeslán. Na základě proběhlé diskuse na posledním zasedání Rady došlo k upřesnění odůvodnění, které výslovně spojilo připomínání tohoto dne s výročí uzavření paktu Molotov–Ribbentrop a zároveň připojení k celoevropské iniciativě.

M. Jelínek za Ministerstvo kultury nedoporučil zařazení tohoto dne mezi významné dny. Uvedl, že výzva k připomínání 23. srpna v rámci výročí paktu Molotov–Ribbentrop je přínosná, avšak aktuální zákon již obsahuje 7 státních svátků, 7 ostatních svátků a 19 významných dnů, z nichž 14 je již přímo spojeno s připomínkou nacistické či komunistické totality. Od roku 2008, kdy se začalo o 23. srpnu uvažovat, došlo k výraznému nárůstu počtu významných dnů – přibližně k jejich zdvojnásobení – přičemž většina z nich se tematicky týká totalitních režimů. Z tohoto důvodu je dle MK kontraproduktivní zařazovat další významný den s obdobným, souhrnným zaměřením, který by mohl „rozmělnit“ význam již existujícího a komplexního státního svátku 17. listopadu – Dne boje za svobodu a demokracii. Navíc památce obětí holocaustu a komunistického režimu jsou již věnovány specifické významné dny (27. leden a 27. červen). Podle stanoviska MK by zařazení 23. srpna spíše vedlo ke zmatku a nepřehlednosti, nikoli ke zvýšení povědomí. Doporučeno bylo, aby případný nový významný den připomínal dosud nereflekтовanou problematiku.

Následovala debata, v níž panovala obecná shoda na potřebě akcentovat celoevropský rozměr iniciativy. Zdůrazněna byla jedinečnost 23. srpna, který připomíná spojení dvou totalit (pakt Molotov–Ribbentrop). V současné mezinárodní situaci jde o důležitý vzkaz, který žádný ze stávajících českých svátků nepokrývá.

Hlasování o návrhu usnesení č. 5/2025 Rady vlády pro paměťovou agendu ze dne 11. listopadu 2025 k Evropskému dni památky obětí všech totalitních a autoritářských režimů

Usnesení:

Rada vlády pro paměťovou agendu

I. doporučuje, aby „Evropský den památky obětí všech totalitních a autoritářských režimů“ připadající každoročně na den 23. srpna byl vyhlášen jako významný den dle zákona č. 245/2000 Sb., o státních svátcích, o ostatních svátcích, o významných dnech a o dnech pracovního klidu.

HLASOVÁNÍ O NÁVRHU USNESENÍ č. 5/2025

PRO	ZDRŽEL SE	PROTI
12	4	0

Návrh usnesení č. 5/2025 byl přijat.

3. Možnosti využití existujících významných dnů k osvětě a důstojné připomínce

K. Š. Laurenčíková navázala na předchozí bod otázkou, jak co nejefektivněji využít již existující významné dny pro osvětu v aktuálním i nadčasovém kontextu, a zároveň navrhla zahájit obecnější debatu o možnostech a reálných dopadech případného dalšího rozšíření stávajícího počtu významných dnů. V následující debatě panovala shoda, že toto téma je podstatné a je třeba se mu věnovat na příští Radě.

4. Problematika sovětských symbolů v ČR

K. Š. Laurenčíková uvedla bod týkající se problematiky sovětských symbolů a představila návrh usnesení, které má podpořit lokální politiky řešící otázku komunistických symbolů. Text usnesení vychází z diskuse proběhlé na posledním zasedání Rady, kde panovala shoda na potřebě vyjádřit podporu lokálním politikům a občanským iniciativám při vypořádávání se s pozůstatky sovětských symbolů a na udržování věcného dialogu napříč společnostmi.

V průběhu diskuse panovala shoda, že toto téma je průřezové, je třeba jej dále komunikovat se zástupci krajů a měst a představovat příklady dobré praxe.

Hlasování o návrhu usnesení č. 6/2025 Rady vlády pro paměťovou agendu ze dne 11. listopadu 2025 k sovětským symbolům v České republice

Usnesení:

Rada vlády pro paměťovou agendu

I. vyjadřuje podporu všem samosprávným celkům a občanským iniciativám, které se snaží odborně a konstruktivně vypořádat s pozůstatky sovětských symbolů, mohyl, soch, pamětních desek a pomníků na území České republiky,

II. doporučuje, vést otevřený, odborný a kultivovaný dialog o podobě a významu těchto památníků, a to s cílem porozumění minulosti, kritickému myšlení a upevnění hodnot o dějinách Československa a zároveň při plném respektování legislativy v oblasti kulturních statků. Přitom je důležité kriticky reflektovat historii a nezamlčovat či nezpochybňovat historická fakta,

III. navrhuje připomínat osvobození území Československa v roce 1945 důstojnými způsoby, zejména prostřednictvím nových, moderních forem památníků, například doplněním místa o potřebné informace a kontext, dokumentováním příběhů v kraji, instalováním výstav, organizováním projekcí, kulturně-společenských akcí, podpory badatelských projektů ve školách či zaměřením se na ochranu míst paměti.

HLASOVÁNÍ O NÁVRHU USNESENÍ č. 6/2025

PRO	ZDRŽEL SE	PROTI
16	0	0

Návrh usnesení č. 6/2025 byl přijat.

5. Výstup z pracovní skupiny ke vzdělávání o soudobých dějinách

M. Štefek představil souhrnné informace z průběhu jednání PS. Klíčová zjištění ČŠI ukazují, že ve výuce převládá frontální přístup, většina učitelů se dále nevzdělává v oboru a více než polovina žáků dosahuje pouze minimální znalostní úrovně z moderních dějin ČR. Na nejnovější dějiny navíc často ve výuce nezbyvá čas. Problémem je i značná setrvačnost systému a skutečnost, že školy a učitelé mnohdy pouze „překlopili“ staré osnovy zaměřené na fakta, namísto aby se, v souladu s revizí RVP, zaměřili na rozvoj dovedností a historické gramotnosti. Přínosem nového RVP je tematické vyučování, ukázky úloh, propojení s technologiemi a spolupráce s paměťovými institucemi s cílem rozvíjet dovednosti, postoje a hodnoty.

V následné diskusi bylo opakovaně zdůrazněno, že nedostatek základních znalostí historie u žáků brání smysluplné debatě o složitých tématech. Je proto zásadní podpořit výběr kvalitních, uživatelsky přívětivých interaktivních učebnic. Dále bylo dohodnuto, že ČŠI zařadí mapování občanských a demokratických kompetencí žáků do šetření plánovaného na listopad 2026. Zazněl rovněž záměr projednat kariérní řád a představit příklady dobré praxe ze zahraničí. Jako klíčový výstup pracovního jednání byla potvrzena iniciace monitoringu občanských kompetencí žáků Českou školní inspekcí, který by mohl sloužit jako podklad pro další rozhodování a identifikovat regionální rozdíly.

Bylo doporučeno zaměřit se na podporu učitelů, implementaci RVP, využití digitálních platform pro výuku a potřebu informačního kanálu pro pedagogy, kterým chybí opora při výkladu aktuálních událostí.

6. Možnosti dlouhodobého a pevného zakotvení tématu paměťové agendy

K. Š. Laurenčíková představila téma zakotvení paměťové agendy, které bylo do jednání zařazeno jako podnět k zapracování Prohlášení Rady vlády pro paměťovou agendu k paměťové kultuře v České republice (přijaté 14. srpna 2025) do programového prohlášení nové vlády. Prohlášení Rady zdůrazňuje ochranu a rozvoj historické paměti jako jeden z pilířů demokracie a vymezuje základní koncepční východiska. Potřeba jeho přijetí vychází z nutnosti vytvářet a udržovat odpovídající institucionální a finanční infrastrukturu pro kvalitní paměťové projekty. Následně byl přednesen návrh usnesení a zahájena rozprava.

V rámci diskuse k navrženému usnesení zazněl požadavek na zapracování evropského kontextu v připomínání dědictví totalitních režimů a také skutečnost, že v zemích V4 (Polsko, Maďarsko) je téma paměťové agendy živé a aktivně podporované. Usnesení bude rozšířeno o konkretizaci a výčet výsledků roční činnosti Rady a jejího sekretariátu.

O navrženém usnesení proběhne hlasování per rollam. Před hlasováním bude členům zasláno upravené znění, v němž budou zapracovány všechny podněty a připomínky z rozpravy.

7. Výstup z neformální pracovní skupiny k ochraně míst paměti

K. Š. Laurenčíková informovala, že dne 21. října proběhlo neformální jednání pracovní skupiny k ochraně míst paměti s cílem pokračovat v diskusi o ochraně míst paměti spojených s bojem proti totalitním režimům. Hlavními tématy byla reakce na zanedbaný stav a hrozby, kterým tato místa čelí. Dalším tématem byla možnost zahájení odborné debaty o možnosti sjednocení a udržitelnosti databází míst paměti, například vytvořením centrální databáze. S podrobnými body seznámil účastníky M. Štefek.

Diskuse potvrdila nutnost pokračovat v debatách o ochraně a zazněl požadavek na novelizaci zákona o památkové péči, nebo jiného legislativního nástroje. Cílem je umožnit místním organizacím, spolkům i NPÚ účinněji chránit místa paměti.

Dále bylo navrženo sjednocení a udržitelnost databází míst paměti, ideálně prostřednictvím centralizované, mnohavrstevnaté mapy podporované státem, nebo sjednocením standardů pro kompatibilitu dílčích databází. Klíčové je zajistit finanční udržitelnost celého systému a jeho odolnost vůči politickým změnám. Je také třeba zvážit řešení agendy míst paměti na státní úrovni ve spolupráci s občanskou společností a v mezinárodním kontextu. Doporučena byla konkrétní spolupráce s odbornými subjekty a univerzitní půdou, zejména s Ústavem památkové péče Fakulty architektury ČVUT.

Jako konkrétní podnět pro Radu zaznělo doporučení vytipovat a určit prioritu nejohroženějších míst paměti, kterým hrozí zánik (např. akutní ohrožení v oblasti Staré Karviné nebo zapomenutá místa jako bývalý hřbitov v Dobřanech). Na základě těchto doporučení bylo navrženo usnesení.

O navrženém usnesení proběhne hlasování per rollam. Před hlasováním bude členům zasláno upravené znění, v němž budou zapracovány všechny podněty a připomínky z rozpravy.

8. Vyrovnání se s komunistickou minulostí – 15 bodů

K. Š. Laurenčíková uvedla bod týkající se vyrovnání s komunistickou minulostí, což je složitý proces vyžadující strategii a politickou podporu. Pro tyto účely byly vytvořeny dva dokumenty, jeden

navrhující kroky v kontextu ČR a druhý s návrhy dalších kroků v evropském kontextu. Oba dokumenty slouží jako koncepční materiál pro nutné návazné aktivity v paměťových agendách a vypořádávání se s rezidui komunismu v ČR i Evropě. Jednotlivé body, na jejichž přípravě se podílel ÚSTR, Platforma evropské paměti a svědomí a Muzeum paměti dvacátého století, představili Kamil Nedvědický a Martin Mejstřík.

Postupně byly představeny, mimo jiné, návrhy pro vyrovnání se s komunistickou minulostí v kontextu ČR:

- Sjednotit posuzování podpory a propagace pravicového i levicového extremismu.
- Zabývat se pomníky a názvy ulic spojenými s komunismem a jejich představiteli.
- Řešit otázku výsluh represivních složek komunistické moci.
- Zajistit, aby výuka o násilné podstatě komunismu skutečně probíhala na ZŠ a SŠ ve smyslu zák. č. 198/1993 Sb.
- Pověřit ÚSTR (případně ÚDV) zmapováním a zveřejněním všech zločinů režimu (1948–1989) a navrhnout odsouzení viníků.
- Plošně zveřejnit politickou a profesní minulost všech soudců, státních zástupců a soudních znalců a také jména těch, kteří se před rokem 1989 zpronevěřili Všeobecné deklaraci lidských práv.
- Novelizovat lustrační zákon tak, aby se týkal i členů vlády a jejich náměstků.
- Zveřejnit veškeré obrazové a kamerové záznamy ze zásahu na Národní třídě 17. listopadu 1989 pořízené složkami jako SNB, StB a ČsT. Odškodnit všechny oběti brutálního zásahu s trvalými následky a také oběti Železné opony.
- Zajistit otevřenost archivů změnou zákona (digitalizovat a zveřejnit kartotéku KSČ) a zřídit Muzeum zločinů komunismu.
- Přezkoumat neoprávněně držený majetek KSČ(M) a použít jej na odškodnění obětí.
- Zvážit postihování podporovatelů Putinova Ruska dle Trestního zákoníku (trestné činy proti lidskosti/míru).

V následné diskusi zazněla shoda, že dokud nejsou odstraněny nespravedlnosti a potrestány zločiny komunismu, není dokončen proces vyrovnání. Zároveň byla vyjádřena skeptická obava, že se navržené kroky nepodaří prosadit, jelikož se s řešením mělo začít již před více než 30 lety. Účastníci se shodli, že pro prosazení změn je klíčové nejprve vytvořit široký společenský konsenzus, aby se Rada neobrátila proti společnosti. Bude proto nutné vybrat konkrétní body (např. školství, ochrana míst paměti) a hledat nový odrazový můstek. Někteří řečníci zdůraznili, že potrestání viníků má vždy smysl a že společnost dluží zejména zranitelným skupinám, které byly postiženy zločiny, jejich explicitní pojmenování a odčinění křivd.

9. „Oni byli první“ a význam připomínky sovětských represí vůči ruským emigrantům

K. Š. Laurenčíková uvedla bod připomínající osudy ruských emigrantů z počátku 20. století, kteří opustili SSSR kvůli nesouhlasu s bolševickou vládou a našli útočiště v ČSR. K rozvedení bodu byla vyzvána paní M. Kozumplíková, která připomenula osudy tisíců vzdělaných ruských emigrantů, kteří na počátku 20. století a v prvních letech existence SSSR opustili Rusko kvůli nesouhlasu s bolševickou vládou. Nově vzniklá Československá republika je přijala (např. v pražských Dejvicích) a emigranti se významně uplatnili (např. na VŠ nebo v armádě, jako generál Vojtechovský). Po příchodu Rudé armády v roce 1945 však byli tito lidé, již občané ČSR, jednotkou SMĚŘŠ (odnož NKVD) vyhledáváni a na základě seznamů deportováni do sovětských gulagů – stali se tak prvními

obětmi sovětské moci na našem území. Tyto osudy připomíná spolek Oni byli první, založený Vladimírem Bystrovem. Zdůraznění těchto skutečností v současné době ukazuje, že odpor české společnosti není protiruský, ale protikomunistický.

Zazněla úvaha, že komunismus je jen technickým provedením, a důsledkem ideologie marxismu. Řešit důsledky je snazší, než příčiny. Bylo zdůrazněno, že je potřeba se zaměřit na otázku "Proč" k totalitě došlo, a to i ve školství, a neopomíjet přitom téma svobody a odpovědnosti. Bylo navrženo vrátit se k dokumentům Olgy Sommerové, které ukazují na osudy obětí komunistické moci. Důsledkem totalit je také obecně odchod schopných lidí (zejména po roce 1948 a 1968), což je dlouhodobý problém.

10. Výstup z neformální pracovní skupiny k odškodnění romského holocaustu

K. Š. Laurenčíková informovala, že dne 25. září 2025 se sešla neformální pracovní skupina pro odškodnění romského holocaustu na základě Strategie romské integrace 2021–2030. Pracovní skupina složená z historiků, romistů a aktivistů se shodla na nutnosti realizovat úkol stanovený Strategii v podobě přípravy odškodňovacího mechanismu, aby byla zajištěna skutečná spravedlnost pro oběti holocaustu z řad Romů a Sintů. Bližší informace poskytla L. Fuková, vládní zmocněnkyně pro záležitosti romské menšiny.

L. Fuková uvedla, že si cení zařazení tématu historické spravedlnosti pro české Romy a Sinty, kteří byli během nacistického režimu systematicky pronásledováni, deportováni a vražděni. Česká společnost a stát mají vůči romským obětem holocaustu nevyrovnaný dluh. Dosavadní procesy odškodnění nebyly dostatečné a postrádaly skutečné uznání utrpení. Zásadní problém představuje absence majetkového odškodnění, které by reflektovalo skutečné ztráty a bolest menšiny. Je potřeba přehodnotit přístup a otevřít cestu k důstojnému a spravedlivému vyrovnání. Překážkou je nedostatek kvalitního historického výzkumu a přesné dokumentace osudů obětí, jejich rodin a majetkových ztrát. Je nutná koordinace institucí a zaměření se i na archivy v Německu. L. Fuková vyzvala k aktivní podpoře tohoto úsilí, využití znalostí a morální autority členů Rady k dosažení skutečné změny a zajištění spravedlivého vyrovnání památky obětí. Téma bude projednáno také Radou vlády pro záležitosti romské menšiny. Záměrem je zahájit legislativní kroky vedoucí ke spravedlivému odškodnění.

P. Zeman navázal na vystoupení L. Fukové a doplnil, že nově ustanovená Neformální pracovní skupina pro odškodnění romského holocaustu navazuje na dřívější skupinu (2014–2020) pod Romskou radou, která se sice primárně soustředila na památníky v Letech a Hodoníně, ale trvale požadovala řešení majetkového odškodnění Romů a Sintů. K nemajetkovému odškodnění Romů došlo v omezené míře v letech 1946–2016 (max. 2000 osob). Úkolem neformální pracovní skupiny je vypracovat konkrétní podkladový materiál a připravit odškodňovací mechanismus.

11. Různé

T. Efler zmínil snahu o návrh na vznik interaktivní mapy 20. století pro představení různých vrstev fenoménů 20. století a zpřístupnění desítek témat formou interaktivní vizuální prezentace. Byla zmíněna potřeba zajistit finanční podporu a najít nezávislou institucionální platformu.

K. Nedvědický zdůraznil potřebu pokračovat v dialogu o ideové a ideologické podstatě komunismu minimálně na stejné úrovni jako o komunistických zločinech. Cílem je vyvrátit narativ o tom, že marxismus a komunismus je lidská a humánní ideologie. Padlo upozornění na třídní rasismus.

uspořádat tiskovou konferenci k prezentaci roční činnosti Rady, s cílem informovat veřejnost o důležitosti zachování této agendy a nastínění priorit v rámci krátkodobého i střednědobého horizontu.

Na závěr zaznělo poděkování všem členkám a členům za spolupráci a osobní nasazení při rozjezdu Rady a sekretariátu.

Zápis zpracoval: Mgr. Martin Štefek, tajemník Rady

Zápis schválen: Mgr. Klára Šimáčková Laurenčíková